

EESTI PIMEDATE LIIDU INFOLEHT

VALGUSE KAJA

Mai 2010

- ☞ **EPL-i 2009. aasta tegevus-
aruanne**
- ☞ *Ene Järvik*
**Helen Kelleri aasta
avaaktus Tallinna Heleni
Koolis**
- ☞ *Priit Kasepalu*
Helen Kellerile mõeldes
- ☞ *Kuusealune*
**Meenutame mõne sõnaga
Eesti Pimedate Ühingu
Keskjuhatuse Presiidiumi
esimehi**
- ☞ *Varvara Kuritsina*
**Punktkiri – valgus
pimeduses**
- ☞ *Vello Vart*
Eesti pimedate orkester 30
- ☞ *Jelena Kudrjašova*
**In memoriam – Asko
Vendelin**
- ☞ **Teated**

*Õnn ilmast ei iial kao,
on teda me kõigi jaoks,
nn naerus ja pisarais,
on ilmsi ja unelmais.*

ÕNNITLUSED EMADEPÄEVAKS!

Väljaandja: Eesti Pimedate Liit

Esimees:

Ago Kivilo (2) 6 411 972

Kontaktisik:

Anne-Mall Kroon (2) 6 411 830

Toimetuse kolleegium: Juta Adams, Avo Falkenberg, Olga Ilgina,
Anne-Mall Kroon, Monica Lõvi, Igor Pirk

Aadress: 10133 Tallinn, Lai 9, II korrus, tuba 2

EPL-i 2009. AASTA TEGEVUSARUANNE

Eesti Pimedate Liit ühendab 15 liikmesühingut ning füüsilisest isikust liikmeid on 1786. Viieteistkümnest liikmesühingust 10 on nägemispuudelisi ühendavad organisatsioonid erinevates Eesti maakondades. Kolm liikmesühingut on nägemispuudelistele teenust pakkuvad MTÜ-d ning nendeks on heliraamatute tootja Pimedate Infoühing „Helikiri”, abivahendite kasutajaid teenindav MTÜ „Jumalalaegas”, rehabiliteerimisteenust pakub MTÜ Nägemispuudega Inimeste Rehabilitatsioonikeskus. MTÜ Pime-massööride Ühing pakub koolitus-teenust ja nägemispuudelite laste vanemad on ühinenud Eesti Nägemispuuetega Laste Vanemate Liitu.

Eesti Pimedate Liit on oma kaheksakümne üheksa aasta pikkuse ajaloo jooksul tegelenud kõigi nägemispuudelite probleemidega, kuid 2009. aastaks oli püstitatud eesmärk leida võimalikult palju koostööpartnereid ja nendega koos viia läbi tähtsüritusi, mis said ka enamuses teoks. EPL-i peamisteks koostööpartneriteks olid 2009. aastal Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Pimedate Raamatukogu, MTÜ Kakora, Tartu Emajõe Kool, Tallinna Heleni Kool, Eesti Tervishoiu Muuseum, ID-Balti, Lyons liikumise Tallinna ühendus ning kohalikud puuetega inimeste kojad ja teised puudelite organisatsioonid. Partneritega koos toimus märkimisväärne edasimineku EPL-i tegevuses.

Puudespetsiifilist ja sotsiaal-psühholoogilist eesmärki täitis koolitus „Aita

ennast ise” läbiviimine Loksa Ravi-keskuses novembrikuus 2009.

Kahjuks tuli HMN-i toetuse summade vähendamise tõttu kaks ettenähtud koolitust liita üheks, kuid eesmärk sai siiski täidetud. 26 nägemispuudelist (neist pooled vene grupis) said koolitust psühholoogi loenguna „Puudest tingitud stressi maandamine” ja nii individuaalset kui ka loengulist koolitust toimetuleku- ja liikumisõpetuses.

Informatsioonivallas on Eesti Pimedate Liit siiani suutnud 14 aasta jooksul välja anda infoajakirja ”Valguse Kaja”. 2009. aastal ilmus 2 numbrit, milles 16 autori 20 artiklis kajastus enamuse meie tegevusi. Organisatsiooni tegevus vabariiklikul ja rahvusvahelisel tasandil oli aktiivne nagu alati. Osaleti koostöös Põhjamaade nägemispuudelite organisatsioonidega ning Euroopa ja Maailma Pimedate Liiduga.

22.–24. septembril 2009 toimus Balti riikide nägemispuudelite üleriigiliste organisatsioonide esindajate 10. kohtumine Pühajärvel Balti Komitee raames. Esindatud olid kõik Balti riigid esimeeste tasandil ning välissuhetega tegelevad töötajad.

Käsitletud teemadering oli avar. Eesti, Läti ja Leedu esindajad andsid ülevaate oma maa nägemispuudega inimeste elust ja oma organisatsiooni tööst pimedate ja vaegnägijate huvide esindamisel riiklikul tasandil.

Eraldi teemadeks olid rehabilitatsiooni ja keskkonna kohandamisega seonduvad küsimused, ühistöö planeerimine, töö noortega.

Eesti Pimedate Liidul on välja kujunenud kolme liiki regulaarsed ja traditsioonilised üritused. Nendeks on infolehe „Valguse Kaja” väljaandmine vähemalt kaks numbrit aastas, rehabilitatsiooni- ja koolitusteenus „Aita ennast ise” eesti ja vene gruppidele. Koolitus on suunatud neile, kes on alles jäänud puudeliseks või ei ole seda koolitust enne saanud. Kolmanda grupi moodustavad muusikalised üritused: muusika on valdkond, kus nägemispuudelised on eriti võimekad ja saavad ennast edukalt arendada ja tunda rahuldust tehtust.

Aasta 2009 kordaminekuks tuleb lugeda 4. jaanuaril mitme organisatsiooni koostöös korraldatud Tallinna „Viru” keskuse ja Tartu „Tasku” keskuse aatriumides läbiviidud Louis Braille päev, mis oli pühendatud punktkirja looja 200-ndale sünniaastapäevale. MTÜ Jumalalaeka ja Eesti Pimedate Liidu ning pimedate ühingute ja Eesti Pimedate Raamatukogu korraldatud perepäev kutsus kohale palju huvilisi. Kaksikürituse avasid Tallinnas sotsiaalminister Maret Maripuu ja Tartus Riigikogu esimees Ene Ergma. Uudistada sai punktkirjaraamatuid, pimedate arvutit ja korvipunumist. Kirju sai saata Louis Braille erimargiga.

Teine tähtsündmus oli 15. oktoobril valge kepi päeva tähistamiseks korraldatud ürituste ulatuslik programm kõikides liikmesühingutes kohtadel. Tallinnas toimus koostöös MTÜ Jumalalaekaga liikumine valge kepiga vanalinnas ja Eesti Tervishoiu Muuseumis Soome Pimedate teatri etenduse kuulamine Louis Braille elust.

Märtsikuus pöördus Eesti Tervishoiu Muuseum Eesti Pimedate Liidu poole, et leida lahendusi ja abistajaid muuseumis nägemispuudelitest korraldatava näituse ettevalmistamisel. Muuseum valis koostööpartneriteks Eesti Pimedate Raamatukogu, Tartu Emajõe Kooli, MTÜ Jumalalaeka, Pimedate Töökeskuse „Hariner”.

Eesti Tervishoiu Muuseum avas näituse „Nägemata nähtud maailm”, mis kajastas Eesti nägemispuudelistel elu, tööd ja õpinguid. Sellega tähistas muuseum ka oma 85. sünniaastapäeva.

Näitusel sai näha nii ajaloolisi pimedate muuseumi kogusse kuulunud esemeid kui ka kaasaegseid nägemispuudelistel igapäeva õppe-, töö- ja elukorralduses asendamatuid abivahendeid. Näituse korraldamise üheks eesmärgiks oli pakkuda nägijatele vahetut võimalust tajuda meie ümber elavate nägemispuudega inimeste maailma ja neid seeläbi paremini mõista. Küllastajad saavad läbida pimetunnelit, jälgida olmeelu läbi nägemispuudega inimese silmade, katsetada harjumuspäraseid tegevusi nägemismeelt kasutamata, saab kasutada pimedatele mõeldud joonistustarbeid. Näituse ajal oli tööpäevadel võimalik jälgida kohapeal harjategemist ning mängida pimedatele kohandatud malet ja kabet nägemispuudelistega.

Näitus avati Tallinna Pimedate Puhkpilliorkestri helide saatel ja jäi avatuks 14.10.2009 – 30.01.2010.

Tallinna Heleni Kool ostis printeri, mis trükib nii pimedate kui ka nägijate kirja. Rahastamisel osalesid Pimekurtide Ühing, EPL-i sponsorid ID-Balti ja

Lyons Tallinna klubi. Printeri hinnaks kujunes 130 000 krooni.

Puuduseks 2009. aasta tegevuses tuleb lugeda koostöö mittesujumist Haridusministeeriumiga punktikirja standardi

väljatöötamisel, sest kaugemale koosolekute pidamisest ei ole jõutud.

Tulemusi ootavad koolid, lapsevanemad ja õpilased.

HELEN KELLERI AASTA AVAAKTUS TALLINNA HELENI KOOLIS

Ene Järvik

2010. aastat võime pidada Helen Kelleri aastaks, sest 27. juunil 2010. aastal möödub Helen Kelleri, pimekurdi ameerika kirjaniku ja ühiskonnategelase sünnist 130 aastat. Helen Kelleri aasta korraldajateks on Eesti Pimekurtide Tugiliit, Eesti Kuulmispuuetega Laste Vanemate Liit ja Tallinna Heleni Kool.

2. märtsil toimus pidulik aktus Tallinna Heleni Koolis tähistamaks Helen Kelleri aasta algust. Eesti Pimedate Raamatukogu direktor Priit Kasepalu tegi sisuka ettekande "Helen Kellerile mõeldes", mis rääkis Helen Kelleri elust ja tegevusest. Heleni kooli õpilased esitasid oma kooli laulu. Eriline on see selle poolest, et laul on nii kuuldav kui ka nähtav, s.t samaaegselt viipekeelne,

kuna esitajateks on kuuljad ning nägemis- ja kuulmispuudega õpilased. Külla tulnud naisansambel Põhja-Eesti Pimedate Ühingust laulis kaks Anu Rõömeli laulu. Ansambli juhendaja on Ele Nugis ja solistiks Heleni kooli ingliahälne õpilane Svetlana Galiguzova. Saime osa ka viipekeelsest laulust "Elu ülikool", mille esitas Heleni kooli õpetaja Vytautas Daugintis.

Eesti Pimekurtide Tugiliidu liige Erika Rahumägi tegi oma pantomiimiga selgeks, mis juhtub, kui kogu aeg rääkida telefoniga.

Aktuse lõpul sõlmiti Eesti Kujurite Ühenduse ja Eesti Pimekurtide Tugiliidu vahel aastane koostööleping. Avati skulptuuride näitus.

HELEN KELLERILE MÕELDES

Priit Kasepalu

Helen Keller

Ameerika kirjanik Mark Twain on pidanud 19. sajandi kaheks kõige huvitavamaks isiksuseks keiser Napoleoni ja Helen Kellerit.

Ameerika Ühendriikides välja antud postmargil on kujutatud pimekurt neiu Helen Keller ja tema õpetaja Anne Sullivan. Hispaania margil on Helen Keller eakamana. Itaalias välja antud margil on kujutatud taktilist viipekeelt, Lõuna-Aafrika Vabariigi kahel margil aga õpetamist pimekurtide instituudis.

Alabama osariigi veeranddollarisel on kujutatud Helen Kellerit lugemas reljeefkirjas raamatut.

Need margid ja see münt võtavad lihtsalt, kuid täpselt kokku Helen Kelleri tehtu tähenduse maailmale.

Helen Adams Keller sündis 27. juunil 1880 Ameerika Ühendriikide lõunaosariigi Alabama väikelinnas Duscumbias. 19-kuuselt kaotas ta haiguse tõttu nägemise, kuulmise ja kõnevõime. Ta suhtles vanematega vaid lihtsate märkide abil.

Telefoni leiutaja ja kurtide inimeste probleemidega tegelnud teadlane Alexander Graham Bell leidis, et Helenit on võimalik õpetada.

Oma elu tähtsaimaks päevaks pidas Helen 3. märtsi 1887, kui tema juurde tuli õpetaja Anne Sullivan. Helen oli siis kuueaastane, Anne temast 14 aastat vanem. Anne oli sündinud pimedana, hiljem saanud osalise nägemise ja õppinud Bostonis Perkinsi pimedate instituudis. Ta jäi Heleni kaaslaseks 49 aastaks. Võib öelda, et kokku said kaks erakordset, suure tahtejõuga inimest.

Kolme aasta jooksul tehti ära suur osa sellest, mis pani Heleni arengule aluse.

Õpetaja ei viinud läbi koolitunde, vaid andis pidevalt edasi teadmisi. Ta pidas õigeks käsitleda seda, mis last huvitas ja vastata tema küsimustele. Anne rääkis Heleniga kui nägija ja kuuljaga ning nõudis seda ka teistelt. Kui Helen ei saanud aru kõigist sõnadest, sai ta aru mõttest, mis teda omakorda arendas.

Kokkusaamispäeval andis õpetaja tüdrukule nuku ja kirjutas sõrmtähestikus sõna “nukk”. Anne tegi Helenile mõistetavaks, et igal asjal, nähtusel ja tegevusel on nimi. Tüdruk hakkas sõrmenõude abil õppima sõnu. Läks aega, enne kui õpilane suutis vestluses osaleda. Helen hakkas lausete moodustamiseks kasutama pappsedeleid, millel olid reljeefkirjas sõnad. Ta otsis ka reljeefsest lugemikust tuttavaid sõnu. Õpiti värskes õhus. Eelistati lõhnavaid metsi. Helen hoidis käes konni, kanapoegi ja lilli. Anne tegi savist reljeefkaarte – sai kombata mägesid ja jõgesid.

Tsirkuses lubati Helenil lõvipoegi katsuda, elevanti toita ja karu käppa suruda. Teatris lubasid näitlejad tal oma nägusid ja kostüüme kombata.

Aastal 1888 külastas Helen koos õpetajaga Perkinsi pimedate instituuti. Pimedad lapsed tundsid sõrmtähestikku.

Anne õpetas Heleni kirjutama nurgeliste tähtedega tavalist kirja ja Braille kirja.

1890. aasta kevadel õppis Helen rääkima. Kõneõpetaja juhtis tema käe üle oma näo ja laskis katsuda keele ning huulte asendit. Esimene seotud lause oli “On soe.” Helen tundis rõõmu, kui kaaslastest aru said või koer hüüde peale juurde tuli. Rääkimise

harjutamiseks tegi ta endaga palju tööd. Anne aitas häälikute ühendamisel ja juhtis tähelepanu valesti hääldatud sõnadele.

Hiljem iseloomustati Heleni häält madala ja meeldivana. Kõnes puudus aga vaheldus. See voolas valjusti lugedes leelotusena. Kui ta jutustas mõnd lastelugu või midagi tundeküllast, suundus häält ühelt toonilt teisele. Sama sõna võis ta erinevatel kordadel erinevalt hääldada. Saksa keele hääldus olnud suurepärase, prantsuse keele oma aga inglise keelest arusaadavam.

Helenile jäi meelde 1893. aastal tehtud reis Washingtoni – Niagara jõe ja maailmanäituse külastamine. Ta tajus Niagara jõe juures õhu võnkumist ja maa värisemist. Kolm nädalat maailmanäitusel andsid juurde palju sõnu. Võlusid Prantsuse pronkskujud. Helen katsus teemandite kaevandamise masinaid ja Egiptuse muumiaid.

Et arendada kõnet ja huultelt lugemist, läks Helen 1894. aastal New Yorki kurtide kooli. Seal õppis ta kaks aastat. Kuna neiu tahtis minna kolledžisse, asus ta 1896. aastal õppima Cambridge'i noorte daamide kooli. Õppejõud harjusid tema kõnega. Anne Sullivan edastas palju õppematerjale sõrmtähestikus. Siiski oli ka reljeefses kirjas raamatuid. Oma tööd esitas ta masinakirjas. Selles koolis olid nägijad ja kuuljad tüdrukud. Mõned neist õppisid ka temaga rääkima. Kolledžisse astumise ettevalmistamiseks tegi ta 1897. aastal sisseastumiseksamid Radcliffi kooli.

Kardeti, et Helen töötab üle. Siiski tegi vahepeal Perkinsi pimedate instituudis ja koduõppel olnud tüdruk lõpueksamid

kahe aasta pärast, nagu oli kavandanud. Järgnes veel üks ettevalmistusaasta.

1900. aastal asuski Helen õppima Radcliffi kolledžisse, mille lõpetas 1904. aastal. Põhiala oli inglise keel. Kuna neiu laskis õpikuid sõrmtähestikus edastada, kulus tundideks valmistamiseks enam aega kui kaaslastel.

Helen luges palju. Ta eelistas ise lugemist ette lugemisele. Enam kui ühtki teist raamatut armastas ta piiblit.

Helen ei kuulnud üldse. Kui ta hoidis kellegi käest kinni, tajus ta selle inimese tahtmatute liigutuste kaudu helisid. Ta tundis inimesi käepigistuste järgi – mõni oli nagu põhjatuul, teine nagu päike. Ta tajus vestluskaaslaste meeleolu. Kui keegi oli kurb või õnnelik, ei jäänud see märkamata.

Sõrmendite kasutamine on täpsem kui huultelt lugemine. Helen luges näiteks Mark Twaini huultelt tema jutustust ja tollase presidendi Theodore Roosevelti huultelt kõnet.

Kolledži eelviimase kursuse õpilasena kirjutas Helen oma lapsepõlvest raamatu “Minu elu lugu”. Esmalt ilmus see ajakirjas järjejutuna. Kui seda raamatut lugeda, ei ole aru saada, et autor on pimekurt inimene. Kirjeldatud on värve ja helisid. Suur osa kirjeldustest on saadud läbi Anne sõrmede. Õpetajal oli pikaajaline pimedatega suhtlemise kogemus ja hea kirjeldusvõime. Ta oli Helenit kurja eest hoidnud ja seepärast pidas neiu maailma tegelikkusest paremaks.

Helen Keller on avaldanud mitmeid autobiograafilisi raamatuid, neist “Minu elu lugu” ja “Minu usk” on tõlgitud eesti keelde. Eestis on “Minu elu lugu” avaldatud ka heliraamatuna ja punkt-kirjas ning “Minu usk” punkt-kirjas.

Heleni hilisemast elust on teada, et väidetavalt reisis ta 39 riigis. Eriliselt meeldinud Jaapan.

Helen Kellersi elutee lõppes 1. juunil 1968.

MEENUTAME MÕNE SÕNAGA EESTI PIMEDATE ÜHINGU KESKJUHAATUSE PRESIDIUMI ESIMEHI

Kuusealune

Esinene EPÜ Keskjuhatuse Presiidiumi esimees ARTUR KOLBERG juhtis pimedate elu 1951.–1971. aastani.

Ajalugu mäletab, et Eesti esimene Pimedate ühingu esimees Artur Kolberg oli väga huvitav, heasüdamlik ja taibukas mees. Ta hoolitses inimeste

eest ja ehtas Eesti Pimedate Ühingu eimillestki üles. Enne sõda oli Kolberg töötanud sadulsepana. Mees tundis raha väärtust ja mõistis selle kogumise vajadust.

Kolberg oli väga kokkuhoidlik ja ettenägelik juht. Ta hoidis Pimedate ettevõtteid ja pimedaid inimesi. Üheks eredamaks näiteks on lugu, kus Kolberg

isiklikult tõi Saaremaalt ära hädasoleva pimedada tüdruku ja viis ta Tartusse tööle. Kolbergi ajal otsiti üles ja toodi kombinatidesse tööle veel teisigi pimedaid. Artur Kolberg oli kõikide inimeste vastu alati sõbralik ja vastutulelik.

Ega sellel Kolbergil kerge elada küll ei olnud. Kodus oli tal naine, kes teda kunagi ei saatnud ja tööl oli tal kaaslasena ülipoliitiline asetäitja partorg Heldur Jõgimaa, kes armastas pidada poliitilisi loenguid. Temast kujunes eesrindlik agitaator, kelle poliitilised seisukohad hakkasid normaalset tööinimese elu segama.

Kuna meeste vahele trügis halastamatu poliitika, siis ei olnud enam võimalik üheskoos töötada. Ja nii hakkaski Kolberg otsima võimalust, kuidas Jõgimaast lahti saada.

Mees taotles sotsiaalministeeriumist esimehe asetäitja koha kaotamist. See osutus võimalikuks, sest tollel ajal allus Pimedate ühing otse sotsiaalministeeriumile.

Kolberg oli paarikümne aastaga viinud EPÜ haljale oksale, aga ta ei suutnud stagnatsioonist edasi areneda. Rahvas, kes teadis ühingu rahalisi võimalusi, tahtis korraldada igasuguseid üritusi. Tahtis võistelda, tahtis isetegevust teha, tahtis aktiivselt puhata. Rahvas tahtis inimväärset elu, aga Kolberg seda ei võimaldanud. Ilmselt arvas mees, et kui ta hoiab ühingu rahalised asjad korras ja kindlustab pimedatele töö, siis on kõik hästi ja ta võib surmalaupäevani EPÜ-d muretult juhtida. Sõbrad, kes Kotka lobitööst teadlikud olid, soovitasid Kolbergil enda toetuseks midagi ette võtta. Aga Kolberg vastas, et ta on nii

kaua juba presiidiumi esimees olnud, et teda ei kanguta siit enam mitte keegi lahti.

Sellist Kolbergi arvamist kuuldes hakkas Elmar Kotkas Arturit tõsiselt EPÜ esimehe ametikohalt välja kanguutama. Kotkas pani kõik lobitöö rattad käima ja suutiski niimoodi enda poolele kallutada Narva, Tartu ja Pärnu pimedad. Kaasa haarati ka Sotsiaalministeerium. Tallinna rahvas tegelikult Kotkast ei toetanud.

Teatavasti sai Kolberg 1971. aastal Pimedate Ühingu Kongressil ainult 33 poolthäält. Kui Kolberg kuulis valimiste tulemust, siis kukkusid pliatsitükid tema värisevate sõrmede vahelt kõrnal lauale. Vahemärkuseks võib öelda, et Kotkas sõi ka Kalinini ehk artell Põhja esimehe välja. Kuna Kotkas oli parteilane ja Kalinin ei olnud, siis muidugi võitis Kotkas. Temast sai artell Põhja esimees ja hiljem Tallinna Pimedate Õppe-Tootmiskombinaadi direktor.

Teine EPÜ Keskjuhatuse Presiidiumi esimees ELMAR KOTKAS juhtis pimedate elu 1971.–1984. aastani.

Elmar Kotkast sai teine Pimedate ühingu esimees. Ta oli väga tugeva matemaatilise mäluga. Mees oli võimeline koosolekutel aruandeid ühtegi arvu segi ajamata esitama peast. Kotka ajal hakati pimedatele maksma igasuguseid rahalisi toetusi. Tekkis remonditoetus, ravitoetus, magnetofoni ostmise toetus ja kolmeteistkümnes kuupalk. Hakati eraldama tasuta ravituusikuid. Sanatooriumi sõitjatele võimaldati kaasa võtta saatja ja maksti välja mõlema ravi-

ja sõidukulud. Üksikisikute vastu oli Kotkas aga nii mõnigi kord halb ja hoolimatu. Oli järsk ja tähelepanematu. Aga tootmisjuhina oli ta peaaegu ületamatu.

Iga terav kirves leiab kord kivi. Oma kivi leidis ka Kotkas. Tõsi küll, see esimene kivi osutus nõrgaks, aga oma mõra tekitas see siiski. Lugu oli selline. Pimedate süsteemi tuli tööle üks pime mees nimega Jõemägi. Kuna ta oli parteilane, siis soovis ta endale ka väärilist kohta. Hakati üle Eesti otsima vajalikke inimesi ja tegema lobitööd, et Kotkast järgmistel valimistel kohalt lahti kangutada. Kas olid lobitöö tegijad viletsad või motiiv halvasti põhjendatud, aga järgmistel valimistel võitis siiski Kotkas.

Pärast neid valimisi mängiti Kotkale üks selline vingerbuss. Kaks meest, Tuti Vello ja Põllu Eeri, mõtlesid vintis peaga välja niisuguse vembu. Nad läksid Juurdeveo poe juures olevasse telefoniputkasse ja helistasid sealt Kotkale ning teatasid, et kuule Kotkas, nüüd on asi nii kaugel, et side on juba meie käes ja kohe tuleme ja võtame valitsuse ka maha. Ja läksidki mehed Kotka juurde. Pärast Tuti Vello rääkis, et Kotkas oli olnud nagu d'Artagnan. Ta seisis keset kabinetti, kaardikepp käes ja muudkui vehkis ning sõimas.

Aeg läks ja suhted muutusid. Tartu ÕTK direktoriks sai Uibokand. Ei teagi, kuidas see küll juhtus, aga Tartu ÕTK direktor Uibokand ja Kotkas läksid omavahel riidu. Ja ei läinudki palju aega, kui Kotkas kaotas oma koha.

Kotkas võeti EPÜ Presiidiumi esimehe kohalt maha mõni kuu enne järjekordseid valimisi. Võeti küll maha, aga

talle säilitati kuni valimisteni kuutöötasu ehk palk. 29. augustil 1984. aastal vabastas EPÜ Keskjuhatus pleenum Elmar Kotka ühingu keskjuhatuses esimehe ametikohalt alates esimesest septembrist.

27. septembril 1984 kopteeris EPÜ Keskjuhatus oma liikmeks Enn Moigi ja valis ta ühtlasi EPÜ Keskjuhatuses esimeheks.

Kolmas EPÜ Keskjuhatuses Presiidiumi esimees ENN MOIK juhtis pimedate elu 1984.–1986. aastani.

Sellel ajal, kui Moik meie hulka tuli, oli Eesti NSV Partei Keskkomitees ette nähtud koondamine. Oli avalik saladus, et Partei Keskkomiteest vabastatud inimestele otsiti väärilised töökohad. Trehvas nii, et sellel ajal oli Eesti Pimedate Ühing üks jõukam ühing. Et pimedate rahadel paremini silma peal pidada, pandigi Moik, kes enne ületoomist töötas keskkomitees sektori juhina, EPÜ esimeheks. Sellele sektorile allusid invaliidide ühendused. Allusid nii pimedad, kurdid kui ka kõik teised invaliidid. Enne EPÜ esimehe töökoha vastuvõtmist käis Moik Tallinna ÕT Kombinaadis olukorraga tutvumas. Direktor Kandimaa juures oli väike nõupidamine, kus öeldi Moigile, see on pimedate asutus ja et siia töötulevatel inimestel peaks olema silmadega probleeme. “No sellest küsimusest saame kergesti üle, kui teisi vastuväiteid ei ole,” arvas Moik. Juba mõne päeva pärast oli Moigil silmadega invaliidisgrupp olemas. Moik oligi see mees, kes koostöös endise Eesti NSV ministrite nõukogu, Eesti NSV plaanikomitee,

sotsiaalhoolduse, rahanduse, tervishoiu ja teiste riigiasutustega viis ühingutes läbi põhjalikud ümberkorraldused.

Moigi EPÜ-s töötamise aeg jäi väga lühikeseks. Ta suri südame puudulikuse tõttu.

Neljas EPL-i esimees JAAN KUKK juhtis pimedate elu 1986.–1994. aastani.

Kuna Jaan Kukkk oli Moigi asetäitja, sai temast pärast Moigi surma automaatselt EPL-i esimees. Oma olemuselt oli Jaan Kukkk väga paljus sarnane Kolbergiga. Ka tema suhtles inimestega hästi, aga organiseerimise poole pealt oli ta veidike nõrk. Häda oli ka veel selles, et just Kuke esimeheks oleku ajal toimus riigikorra vahetus. Ühesõnaga Jaan Kukkel nõuti rohkem, kui ta kanda suutis. Rahvas oleks heal meelel Kuke edasi EPL-i esimeheks valinud, aga Kukkk ise oli kategooriliselt vastu.

Viies EPL-i esinaine ANNE VESKE juhtis pimedate elu 1994.–1998. aastani.

Kongress otsis meeleheitlikult kedagi, kes oleks võimeline EPL-i edasi juhtima. Korruga tõusis Anne Veske ise püsti ja esitas iseenda EPL-i esimehe ametikohale. Kongress kinnitas ta ainult kaheks aastaks EPL-i esinaiseks.

Kurvastusega peab meenutama, et Pimedate Liit ületas Anne Veske juhtimisel oma volitusi ja võttis suuri laene ning müüs pimedate varasid. Anne Veske ajal toimus ka Tartus Era tänav 2 maja pärast pimedate vahel käsitsilahing. Vesket aitasid aktiivselt

laenude võtmisel ja pimedate varade müümisel Veer ja Hiiob Tallinnast. Mis tegelikult Anne Veske valitsemise ajal EPL-is juhtus ja kes seal kõige rohkem süüdi oli, seda teavad ainult asjaosalised ise. Suhted pimedate hulgas olid muutunud niivõrd pingelisteks, et mitte keegi ei tahtnud enam Anne Vesket edasi EPL-i esinaiseks valida.

Kuues EPL-i esimees AGO KIVILO juhib pimedate elu 1998. aastast.

Kui Kivilo EPL-i esimehe koha vastu võttis, siis sattus ta päevapealt kohtute hammasrataste vahele. Kaks ja pool aastat tuli tal klaarida laenusid ja taga ajada võlglast. Tema igapäevasesse tutvusringkonda kuulusid ainult kohtunikud, kohtutäiturid ja igasugused ülem- ja alamkohtud. Raske on tal seda aega isegi meenutada. Haapsalust Mati Pressi alluv Edvin jäigi Pimedate Liidule igaveseks võlglasteks. Pimedate Liidul tuli kinni maksta ka Mati enda poolt “Vokale” võetud laen. Alles teisel valimisperioodil tundis Ago Kivilo, et ta on oma töös vaba ja saab rahulikult käia ametiasutustes ning ajada Pimedate Liidu ametiasju.

Kui Ago Kivilo tegemisi kõrvalt jälgida, siis tundub, et mees ei tee suuremat midagi, et ta ainult sõidab ringi ja kirjutab dokumentidele alla. Aga tegelikult on see mees üles ehitanud Eesti Pimedate Liidu. See tähendab, et ta on määratlenud EPL-i ja Pimedate ühingute omavahelised õigused ja kohustused.

PUNKTKIRI – VALGUS PIMEDUSES

Varvara Kuritsina

Ma ei tea või õigemini ei mäleta, mis tunne on näha, sest kaotasin selle võime üsna väikese lapsena ja sellest ajast peale koosneb minu maailm põhiliselt helidest ja lõhnadest. Loomulikult ei õppinud ma seetõttu ka kunagi lugema ega kirjutama nägijate kirjas, aga kui vanemad või vanaema mulle midagi ette lugesid, kuulasin alati suure huviga ja elasin raamatutegelastele kaasa. Tookord ma ei teadnud, isegi ei aimanud, et on olemas kiri, mis võimaldab ka pimedal inimesel ilma kõrvalise abita raamatuid lugeda.

Esimest korda puutusin ma punktkirjaga kokku umbes kuuendal eluaastal. Lasteaeda, kus ma tol ajal käisin, külastas mõnikord üks Ira-nimeline tütarlaps. Ira oli ka pime ning minust palju vanem. Tema tegigi ühel päeval ettepaneku, et hakkab mulle punktkirja õpetama. Minu hämmeldust nähes selgitas ta, et see tähendab sõrmedega lugemist. Ira võttis välja oma punktkirjatahveli ning hakkas mulle tähti õpetama. Kuid meil kummalgi ei jätkunud ei aega ega ka kannatust asi lõpule viia ning Ira heast soovist ei tulnudki midagi välja. On ju tahvliga kirjutama õppimine suhteliselt keerukas ettevõtmine, kuna kõik tähed tuleb üles märkida peegelpildis. Ka käsi peab olema tugev ja osav.

Teadlikult hakkasin punktkirja omandama 7-aastaselt selles samas lasteaias. See oli raske, pikk ja vaevaline tee. Praegu tunnistan, et kõige suuremaks

takistuseks sealjuures olin mina ise ja minu laiskus. Mäletan, et vanaema pidi mind lausa sundima kirjutama ja lugema. See raske aeg möödus siis, kui hakkasin kirja panema väikesi jutukesi, mis mulle ette loeti. Kuid veel rohkem meeldis mulle ise lugusid välja mõelda ja hiljem oli neid nii tore oma pereliikmetele ette lugeda. Juba 2.-3. klassis oskasin ma vabalt kasutada punktkirjatahvlit. Lugemine tekitas esialgu hulgaliselt probleeme, sest olin harjunud enamasti kuulama, kuid kui raamat oli tõesti huvitav, suutsin ma päevade kaupa rahulikult paigal istuda ja lugeda. Armastus kirjanduse vastu tärkas varakult ja praegugi on kirjandus üks mu lemmikõppeainetest. Eriti meeldivad Vana-Kreeka müüdid ja üldse erinevate rahvaste mütoloogia. Eelmisel aastal sattus mulle täiesti juhuslikult kätte raamat “Kuningas Oidipus”. Esialgu oli raske seda teost lugeda ja olin sunnitud raamatu kõrvale panema, kuid lõpuks leidsin aega ja jõudu selle läbi lugeda. Lugu haaras mind sedavõrd, et ma ei suutnud ära oodata koolivaheaja algust, et siis täielikult end lugemisele pühendada. Pealegi tekkis mul mõte see raamat enda jaoks ümber kirjutada. Kuid ega see ettevõtmine nii libedalt läinudki, sest just siis läks punktkirjamasin katki ja ma pidin kogu töö tahveli ja tihti abil tegema. Algul rõõmustasin ka siis, kui jõudsin päevas paar lehekülge kirjutada, hiljem läks töö jõudsamalt ja see

innustas mind edasi kirjutama. Mäletan, et vend naeris mu üle ja ütles, et toodan mõttetut vanapaberit, kuid mina ei pööranud sellele mingit tähelepanu.

Ma tean, et praegusel arvutiajastul ei oska ega taha enam paljud pimedad punktkirjatahvlit kasutada, kuid minul on see alati kaasas. Õmblesin oma armsale abilisele isegi väikese kotikese, millel pikk nöör taga, nii saan ma seda vajadusel kaela riputada – nii on ta alati kohe võtta. Tahvli ja tihvtiga kirjutamine ongi mugav just seetõttu, et ta on alati mul käepärast nii kodus, koolis, reisidel või ükskõik, kus ma parajasti viibin. Kui vahel satuvad kooli külalised, siis õpetaja palub mul sellist kirjutamisviisi demonstreerida ja ma teen seda meeeldi. Selle kirjutusviisi kõige suurem puudus on see, et harjumatul kirjutajal kipub käsi kiiresti väsima, kuid siis aitab väike puhkus ja võimlemisharjutused.

Arvutiga pole ma siia maani veel päris sinasõbraks saanud, kuigi minu kokkupuuted temaga said alguse juba mitu aastat tagasi ja nüüd on mul ka kodus arvuti olemas. Paljud ütlevad, et kasuta rohkem arvutit, see muudab elu kergemaks, saab kiiresti uut infot kätte ja kirjutamiseks kulub palju vähem aega. Kuid mul on selles osas oma arvamus. Ma kardan, et ainult arvuti pidev kasutamine muudab inimese ajapikku väga laisaks ja mugavaks. Minu umbusku arvuti vastu illustreerib üks rumal lugu, mis juhtus aasta tagasi. Töötasin tookord arvutiga ja kirjutasin

midagi sellist, mida tahtsin hoida saladuses. Äkki tundsin oma paremal käel kellegi kõditavaid juukseid. Kui ma ta nime küsisin, hakkas tütarlaps naerma ja ma mõistsin, et ta oli lugenud arvutiekraanilt minu poolt kirjutatud. Mäletan, et ärritusin tõsiselt, lükkasin ta hoolimatult eemale ja mõtlesin edaspidi kirjutada ainult punktkirjas, siis vähemalt ei sori keegi mu mõtetes.

Moodsatest abivahenditest olen hakanud ka igapäevaselt kasutama väikest ja mugavat elektroonilist märkmikku raamatute lugemiseks, märkmete tegemiseks ja hääle lindistamiseks. Selle abil on võimalik kopeerida ka raamatuid Internetist ning neid punktkirjas lugeda. Varem olin ma väga vaimustuses heliraamatute kuulamisest, kuid nüüd eelistan punktkirjas raamatuid. Muidugi ei kavatse ma kuulamisest lõplikult loobuda, kuid siiski on lugemine minu elus tähtsamal kohal. Olen tähele pannud, et sõrmedega teksti lugedes suudan rohkem kontsentreeruda loetu sisule, mis parandab ühtlasi selle mõistmist. Ka võõrkeelsest tekstist saan paremini aru, kui loen seda punktkirjas. Punktkirjaoskus on minu jaoks hindamatu tähtsusega. Ta aitab koolitöös ja igapäevaelus. Pimekirjata poleks võimalik õppida kõike seda, mis mind huvitab ja mis on vajalik, ma ei saaks jäädvustada oma mõtteid ja arvamusid. Punktkiri aitab mul olla ja tunda end nägijate sarnasena, tunnetada nii reaalselt kui ka oma sisemist maailma – see on valgus pimeduses.

EESTI PIMEDATE ORKESTER 30

Vello Vart

Oli kevad 1926. Elu Eestimaal oli alles küllaltki keeruline. Vabadussõjast oli möödunud ainult 6 aastat, kuid juba saadi raha, et asutada Tartus pimedate orkester, praeguse nimega Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu Puhkpilliorkester. 31 aastat hiljem, 1957, asutati Aare Raigna algatusel pimedate orkester ka Tallinnas, praeguse nimega Põhja-Eesti Pimedate Puhkpilliorkester.

Aja möödudes hakkasid need 2 kollektiivi üha sagedamini esinema ka koos. Seepärast otsustati nende baasil luua ka kolmas, praeguse nimega Eesti Pimedate Liidu Puhkpilliorkester. Ametlikult sündis see kollektiiv puhke- ja tegevuskeskuses "Jursu" 22. septembril 1979. Dirigentidena tegutsevad algusest peale Vello Loogna ning Neeme Saar. Nad teevad oma tööd suure hoole ja armastusega. Nägemispuudelite orkestri juhatamine on tavalisest tublisti komplitseeritum, sest pimedad peavad ju oma partiid pähe õppima. Igal juhul on Neeme Saare ja Vello Loogna töö meie jaoks väga väärtuslik, sest tänu sellele saame meiegi ühiselt musitseerida. Orkestri vanemaks oli koguni 26 aastat järjest elupõline bassimängija Aare Raigna. Temalt võttis ameti üle kultuuri- ja sporditöö korraldaja Heidi Nugis ning temalt omakorda Eesti Pimedate Liidu projektijuht Anne-Mall Kroon. Orkestris mängivad algusest peale Eduard Borissenko, Aleksei Jurov, Tõnis Kripson, Arno Müür, Olev Purde,

Aare Pütsep, Toivo Sirel, Olav Tavast ja Vello Vart.

20 aastat tagasi oli orkestris nägemispuudelisi üle poole, kuid nüüd on neid kahjuks vähevõitu. Kokku on mängijaid 35–40. Meie esinemised sõltuvad suurel määral Anne-Mall Krooni koostatud ja esitatud projektidest. Nende toel oleme kontserte andnud põhiliselt Eesti linnades. Hiljuti toimusid meie kontsertreisid Soome ja Lätimaale. Anne-Malle peamisteks abalisteks on olnud Heidi Nugis ja Eva Kirillova. Esinemiste eel on orkester harjutanud vahel Tallinnas, vahel Tartus, vahel mujalgi. Nii meie töö käib.

Möödunud aasta 10. oktoobril tähistas Eesti Pimedate Liidu Puhkpilliorkester Tallinnas Nõmme Kultuurikeskuses ja Põhja-Eesti Pimedate Ühingu saalis oma 30-ndat sünnipäeva kontserdi ning peolauaga. Kontserdil dirigeerisid Vello Loogna ning Neeme Saar. Suurepäraselt teadustas auväärne õpetaja Ants Siimer. Solistidena esinesid Toomas Vana tromboonil, Aleksander Matson metsasarvel ja Vello Vart klarnetil. Neid saatsid klaveril kontsertmeistrid Reet Kivari ja Maila Laigna. Asjaliku lühiülevaate orkestrist ja selle tegevusest andis juhatuse liige Ulme Vart. Saal oli täis rahvast, kes jälgis meie esinemist heatahtliku huviga. Küllap ka seepärast oli kontserdi tase päris hea. Lõpuks olid veel tervitused ja õnnitlused. Anne-Mall Kroon ja Eva Kirillova edastasid sünnipäevalapsele tänukirja. Dirigendid

said meened ja orkestri iga liige joogiklaasi, millel ilutseb number 30.

Loodame väga, et orkestril on häid saavutusi ka tulevikus.

IN MEMORIAM

Asko Vendelin

Lahkus sooja südamega muusik

Jelena Kudrjašova

Estraadiansambli "Fööniks" liige aastast 2001

13. jaanuaril 2010 oli Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu perele kurb päev. Meie hulgast lahkus ühingu auliige ja estraadiansambli kauaaegne juhendaja Asko Vendelin.

Ta on sündinud 20. septembril 1934. aastal. Estraadiansamblit "Fööniks" tuli ta juhendada 1967. aastal ja seda kuni lõpuni. Viimane etteaste temaga oli 22. detsembril ühingu jõulupeol.

Asko oli hooliv ja abivalmis inimene. Ansambelis on alati olnud päris pimedaid inimesi. Kui mindi esinema, siis kõigepealt pandi paika need, kes ei näe ja seejärel asuti pille tooma. Ei meenu,

et ta oleks olnud pahur või närviline enne esinemist. Ikka oli ta sõbralik ja huumorimeelne. Tema jaoks oli oluline, et pimedad saaksid esineda – tervetel on ju neid võimalusi rohkem.

Üks tõsisemaid töid oli "Balti laine" festivaliks ettevalmistus. Seal püüti ikka hästi esineda ja toodi ka auhindu.

Inimesest, kes on nii kaua pimedatega töötanud, võiks palju rääkida, kuid ühes kirjatükis pole see võimalik. Võib öelda vaid ühte: lahkus suure südamega muusik ning heatahtlik ja tubli inimene. Me jääme sind igavesti meenutama, armas Asko.

TEATED

1. 9. mail algusega kell 14.00

toimub Eesti Rahvusraamatukogu väikeses saalis Tallinn, Tõnismägi 2 nägemispuudelistel lauljate osavõtul ansamblite **Kevadkontsert**.

Osa võtavad: Tallinn, Tartu, Narva, Kuressaare.

Olete oodatud!

Emadele ja vanaemadele ilusat emadepäeva!

2. 22. mail algusega kell 15.00

toimub EPL Puhkpilliorkestri kontsert-plaadistus.

Üritus toimub kõigile Nõmme Lunastaja kirikus Õie 10.

Olete oodatud!

3. 20.-22. juuni toimub EPL poolt korraldatav koolitus „Aita ennast ise”

Loksa ravikeskuses.

Koolitusel saab teadmisi: psühholoogi loeng stressi maandamisest, toimetuleku- ja liikumisõpetusest.

Teated tel. 64 11 830 Anne-Mall Kroon

